

Список использованных источников

1. *Solomos, J.* Race and racism in Britain / J. Solomos. – London: Palgrave Macmillan, 2003. – 299 p.
2. *Hansen, R.* Citizenship and immigration in post-war Britain / R. Hansen. – London: Oxford university press, 2000. – 302 p.
3. *Зубарев, А.* Политика Великобритании в отношении иммиграции из Восточной Африки на рубеже 1960–1970-х гг. / А. Зубарев // Журнал международного права и международных отношений. – 2012. – № 1. – С. 74–80.
4. *British Nationality Law: discussion of possible changes.* – London: H.M.S.O., 1977. – 29 p.
5. *British Nationality Law: outline of proposed legislation.* – London: H.M.S.O., 1980. – 33 p.
6. *Control of immigration (A paper by Mr. Whitelaw)* // The Thatcher archive [Electronic resource]. – 1978. – Mode of access: <http://www.margaretthatcher.org/document/6CD0D9222B C9477995F3E7BD4CF4711B.pdf>. – Date of access: 15.05.2012.
7. *Бенхабиб, С.* Притязания культуры: равенство и разнообразие в глобальную эру / С. Бенхабиб. – М.: Логос, 2003. – 350 с.
8. *Immigration act, 1971.* – London: Her Majesty's Stationery office, 1971. – P. 72
9. *British Nationality Bill, 28 January 1981* – London, House of Commons, hansard debates, col. 935 – 1047, 1981 [electronic resource]. – Mode of access: <http://hansard.millbanksystems.com/commons/1981/jan/28/british-nationality-bill>. – Date of access: 18.01.2016.
10. *The British Nationality act 1981.* – London: Swift printers Ltd., 1981. – P. 69.
11. *Joppke, C.* Immigration and the nation-state: The United States, Germany and Great Britain / C. Joppke. – London: Oxford University press, 1999. – 301 p.
12. *Козлов, В. И.* Иммигранты и этнорасовые проблемы в Великобритании / В. И. Козлов. – М.: Наука, 1987. – 207 с.
13. *The black community in Brixton (The Lord Scarman Report, 1981)* // Poverty and inequality in Britain (1942–1990): a selection of documents / J-C. Redonnet, T. Whitton. – Paris: Du temps, 1985. – P. 131–135.
14. *Lynch, P.* Politics of nationhood: sovereignty, brutishness and conservative politics / P. Lynch. – London: Palgrave publishers, 1999. – 215 p.
15. *Walker, D.* Two people in five think racial prejudice will increase, survey shows / D. Walker // The Times. – 29 May 1984. – P. 3.

(Дата подачи: 19.02.2016 г.)

Я. Я. Казанцаў

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, Мінск

Y. Y. Kazantseu

Belarusian State University, Minsk

УДК 811.16

АСОБНЫЯ АСПЕКТЫ ТЭРМІНАЛОГІІ МЛЫНАРСТВА SEVERAL ASPECTS OF MOLINOLOGICAL TERMINOLOGY

У артыкуле разглядаюцца некаторыя тэрміны з гісторыі млынарства, у асэнсаванні якіх у даследчыка моцць узнікнуць пэўныя цяжкасці. Гэтыя цяжкасці датычацца разумення тэрмінаў на старабеларускай і польскай мовах, выкарыстання тэрміналогіі на беларускай мове, а таксама перакладу тэрмінаў на найбольш распаўсюджаную ў навуковым асяроддзі англійскую мову.

Ключавыя словы: тэрміналогія; млынарская справа; маліналогія; старабеларуская мова; польская мова; беларуская мова; англійская мова.

The article deals with several instances of special historical milling terminology that may seem tricky for a researcher. These instances concern understanding old Belarusian and Polish terms, using terminology in Belarusian, and translating the terms into English, the most widespread language among the academic community.

Key words: terminology; milling; mologyn; Old Belarusian; Polish; Belarusian; English.

Вывучаючы гісторыю млынарства на Беларусі, даследчык непазбежна сутыкаецца са спецыяльнай тэрміналогіяй. Пры спробах зразумець некаторыя тэрміны і рэаліі ўзнікаюць пэўныя цяжкасці. У артыкуле будзе разгледжана некалькі такіх тэрмінаў.

У дзённіку маскоўскага стольніка Талстога, які падарожнічаў па Еўропе і наведваў Мінск, пакінуўшы яго апісанне, ёсць наступнае выказванне: «Скрозь Минск течет река Висловица невелика, на ней есть мельница о четырех камнях, и через ту реку мост изрядной, деревянной» [1, с.18]. Гэтыя словы выглядаюць нязвыкла на фоне апісанняў мінскіх млыноў у старабеларускіх і старапольскіх дакументах, дзе згадваецца не колькасць камянёў, а колькасць колаў: «млынъ замковый, на рече Свислочи збудованный, в котором чотыры кола» [2, с. 61]» (1592 г.); «młyn ze dwiema kołami, przy groble swey mieyskiey, na rzecze Swistoczcy, w koniec mostu nizkiego» [2, с.106] (1616 г.). Першае апісанне тычыцца замкавага млына, які здаўна належаў замку як установе каралеўскай улады, другое – гарадскога, пабудаванага мяшчанамі паводле прывілея на магдэбургскае права. У абодвух варыянтах бачым ужыванне старабеларускага тэрміна «коло» ці старапольскага адпаведніка «кою».

Каб вызначыць тоеснасць млыноў, пра якія ідзе гаворка ў мясцовых актах, з тым, які згаданы ў рускамоўным дзённіку Талстога, варта вызначыць, якую рэалію абазначаў тэрмін «камень». Слоўнікавы кантэкст з вышэй прыведзенай цытатай з дзённіка Талстога знаходзім у «Словаре русского языка XVIII века». Цытата ілюструе даволі абагуленае значэнне: «Изделие, орудие из камня; камень определенного назначения» [3, с.175]. У нашым выпадку гэта можа быць жарон ці паставы.

Аднак больш інфарматыўным у дадзеным выпадку можа быць тэкст-білінгва, у якім прысутнічаюць як рускі тэрмін, так і старабеларускі. Такі тэкст знаходзім у выданні «Памятники, изданные временною комиссиею для разбора древних актов». Гэта выпіс з кніг радзецкіх горада Крамянца з матэрыяламі рэвізіі, праведзенай у 1545 г. для вялікага князя літоўскага Жыгімонта Аўгуста, перапісаная ў 1793 г. для польскага караля (як вядома, з 1569 г. у выніку Люблінскай уніі ўкраінскія землі сталі часткай Польскага каралеўства) Станіслава Аўгуста Панятоўскага польскімі літарамі па-старабеларуску, а ў 1859 г. перакладзеныя на тагачасную літаратурную рускую мову археографамі. У гэтым каштоўным помніку археографіі сустракаюцца наступныя старабеларускія лексічныя адзінкі і іх рускія

адпаведнікі: «młyn o trzech kołach... мельница о трех камнях» [4, с. 220], «młyn o dwu kołach... мельница о двух камнях» [4, с. 222].

Такім чынам, становіцца відавочнай тоеснасць выказаў «млын о... колах» і «мельница о... камнях». Гэта можа сведчыць аб тым, што адно млынавое кола звычайна запускала пару «жорнаў-паставоў», якая ў рускай мове магла называцца «камень».

У апублікаваным беларускім даследчыкам Сяргеем Стрэнкоўскім лісце менскага староства Андрэя Мікалаевіча Статкевіча 1593 г., які пацвярджаў ранейшыя прывілеі Жыгімонта III месту менскаму, прыводзіцца апісанне замкавага млына: «млынъ замковый на реце Свислочи, у мосту Низкого будучый, где две мельницы а чотыри кола суть» [5, с.127]. У сувязі з гэтым тэкстам узнікае пытанне пра значэнне слова «мельница» ў старабеларускай мове. Тут магчымыя два тлумачэнні: або «мельница» абазначае жорны, або асобны будынак, з шэрагу якіх дэ-юрэ складаецца млын.

Першая версія пацвярджаецца сведчаннем этнографа Леаніда Мінько, даследчыка народнай сельскагаспадарчай тэхнікі беларусаў. Паводле яго звестак, камянёў-паставоў у вадзяным млыне магло быць і некалькі, прычым млыны на адзін-два паставы звычайна былі невялікія драўляныя, а млыны з большай іх колькасцю будаваліся з цэглы і мелі некалькі паверхаў [6, с. 85]. На карысць гэтай версіі сведчаць таксама звесткі археолага Пётры Русава, які даследаваў драўляныя пабудовы на мінскім замчышчы, і ў сваёй брашуры апісвае знойдзеныя рэшткі вадзянога млына, які складаўся з аднаго будынку на п'ялах у рэчышчы Нямігі каля моста перад брамай замка [7, с. 30].

Другая версія таксама мае права на існаванне. Паводле «Гістарычнага слоўніка беларускай мовы» (далей – ГСБМ), значэнне тэрміна «мельница» відавочнае – «млын» [8, с. 318]. Аднак варта заўважыць, што ў кантэкстах прысутнічаюць дзве цытаты, дзе тэрмін «мельница» падаецца пасля тэрміна «млын»: «млынъ стоитъ у двора, и въ другой мельницы коло одно злое, але направное», «за полрока зъ любузского млыну отъ мелницы Яковья отобрали грошей золот. десять и осм. двадцать пять» [8, с. 318]. Можна меркаваць, што такі парадак мае на мэце ўдакладненне аб тым, што гаворка вядзецца не пра ўвесь млын, а пра яго асобную частку. Як адзначае польскі даследчык Богдан Бараноўскі, шматколавыя млыны маглі ўяўляць сабою адзін доўгі будынак, аднак, больш верагодна, складаліся з шэрагу невялікіх будыначкаў, паміж якімі была пэўная адлегласць [9, с. 21]. На гэтую думку таксама наводзіць множны лік у выразе «млыновъ замъковых» [2, с. 64, с. 122], які неаднаразова сустракаецца ў тагачасных крыніцах. У такім разе дазвол караля і вялікага князя Жыгімонта на пабудову дадатковых двух кол да чатырохколавага млына ў 1629 г. [2, с. 122] можа тлумачыцца як дазвол на будаўніцтва дадатковага памяшкання млына.

Працай на тэму млынарства, вельмі насычанай спецыяльнай тэрміналогіяй, з'яўляецца артыкул беларускага даследчыка Юрыя Внуковіча «Вытворчыя пабудовы» [10]. Маючы справу са старабеларускімі тэрмінамі,

варта звяртацца па даведку да ГСБМ, створанага прафесійнымі айчыннымі лінгвістамі на падставе вялікага корпусу крыніц. Гэты слоўнік адеутнічае ў спісе літаратуры артыкула, пра які вядзецца гаворка. Адсюль вынікаюць спрэчныя інтэрпрэтацыі пэўных лексічных адзінак.

Адным з такіх тэрмінаў з’яўляецца «мутвіца». Паводле Ю. Внуковіча, гэты старабеларускі тэрмін сінанімічны рускаму «мутовка» і абазначае маламагутны вадзяны млын з гарызантальна размешчаным вадзяным колам. Паводле ГСБМ, аднак, гэты тэрмін мае іншае значэнне: «рыбалоўнае месца ў выглядзе заліва» [8, с. 234]. Кантэксты, якімі карыстаецца Ю. Внуковіч, прыводзяць яго да наступнай высновы: «Маламагутныя мутвіцы ў тагачасным разуменні нават не ўспрымаліся млынамі» [10, с. 147]. Можна меркаваць, што гэта і не былі млыны, за выключэннем тых выпадкаў, калі ў кантэксце згадваюцца «вымелкі» – плата за памол [11, с. 266].

Да гонару даследчыка варта адзначыць, што Ю. Внуковіч не спыніўся на дасягнутым, і ў артыкуле «Тапанімічныя сведчанні развіцця млынарства на тэрыторыі Беларусі ў XV–XIX стст.» больш падрабязна раскрыў тэму дадзенага тэрміна. Даследчык грунтоўна разабраў лексікаграфічныя тлумачэнні гэтага паняцця, якія існавалі раней (згаданае вышэй, а таксама «нізкае балоцістае месца» [12, с.175]), больш выразна і абгрунтавана сфармуляваў уласную гіпотэзу: «Онімы тыпу Мутвіца/Муцьвіца сведчаць аб бытаванні на тэрыторыі Беларусі найбольш архаічнага віду млыноў – мутвіц... як паняцце пруд (або стаў) з цягам часу стала абазначаць і вадзяны млын, размешчаны на ім, так прадметная назва каламутнай, як правіла бурлівай невялікай ракі стала абазначаць і прымітыўны вадзяны млын, абсталяваны на такой рацэ» [12, с. 176]. Доказамі гэтай гіпотэзы Ю. Внуковіч лічыць не толькі гідронімы, але і ўласную назву млына Мутвіца, згаданага ў апісанні Навадворскай парафіі Лідскага дэканату 1784 г. [12, с. 176].

Сучасны даследчык, пішучы артыкулы, мусіць складаць рэзюмэ на замежнай мове. У наш час найбольш распаўсюджанай замежнай мовай з’яўляецца англійская. З гэтай прычыны варта звярнуць увагу на англійскія адпаведнікі млынарскіх тэрмінаў. У гэтым дапаможа англа-нямецка-французска-нідэрландскі слоўнік маліналогіі (дысцыпліны, якая вывучае млыны), выдадзены міжнародным маліналагічным таварыствам. Там прапануюцца наступныя варыянты: «horizontal watermill, watermill with horizontal wheel, turbine- mill, Greek -, Norse -, gig mill» [13, p. 18] (гарызантальны вадзяны млын, вадзяны млын з гарызантальным колам, турбінны млын, грэчаскі млын, нарвежскі млын, пад’ёмны ці лябёдкавы млын). З гэтых варыянтаў найбольш прыдатнымі для ўжывання ў беларускім кантэксце выглядаюць першыя два. Трэці і чацвёрты, відавочна, звязаныя з рэгіёнам існавання ці паходжання, а пяты, напэўна, мае жартоўнае адценне.

Наступныя варты нашай увагі тэрмін адзначаецца сваёй варыятыўнасцю. Гаворка ідзе пра тып вадзянога млына, асновай якога служыць судна пэўнага

тыпу (лодка, ладдзя, паром ці баржа), а колы ніжняга бою прыводзяцца ў рух непасрэдна плыню рачной вады. Л. І. Мінько называе такія млыны наплаўнымі ці плывучымі [6, с. 86; 14, с. 51; 15, с. 322]. Ю. Внуковіч замест тэрміна «наплаўныя млыны» выкарыстоўвае «паплаўныя млыны», што абгрунтоўваецца спасылкай на польскамоўны дакумент 1634 г. з Магілёва з напісаннем («*młyn poflawne*») [10, с. 452]. Па-беларуску, аднак, такая назва гучыць дзіўна, бо выклікае асацыяцыі са словам «поплаў». Даследчык знайшоў старапольскі адпаведнік і для тэрміна «плывучы млын» – «*młyn... pływaiący*» [10, с. 453]. Ю. Внуковіч таксама цытуе шэраг старабеларускіх і старапольскіх тэрмінаў, утвораных ад слова «ладдзя»: «на лодях», «на ладях», «на лодях», «*łodziak*», «*na łodziach*», «*łodzieyну*» [10, с. 452]. Даследчык гісторыі горада Гродна перыяду магдэбургскага права Юрый Гардзеў у сваёй манаграфіі «Магдэбургская Гародня» выкарыстоўвае таксама тэрмін «млын-плавок» [16, с. 305], які з’яўляецца запазычаннем з польскай гістарыяграфіі, дзе маецца тэрмін «*pływak*» [9, с. 19].

Падаецца, што з гэтага вялікага шэрагу тэрмінаў найбольш адпаведнымі для ўжывання па-беларуску з’яўляюцца ўласна беларускія тэрміны (наплаўны млын, плывучы млын), а таксама вартыя запазычання са старабеларускай мовы тэрмін «на ладдзях» і са старапольскай тэрмін «ладзейны», бо яны адпавядаюць беларускім лексічным нормам. Ужыванне іншых выклікае пытанні.

Слоўнік маліналогіі прапануе наступныя варыянты англійскай назвы вадзянога млына такога тыпу: «*boat -, floating mill*» [13, р. 18] (ладзейны ці плывучы млын).

Варыятыўнасць існуе таксама ў назвах тыпаў вадзяных колаў у залежнасці ад таго, з якога боку на кола падаецца вада. Так, Л. І. Мінько выкарыстоўвае тэрміны «кола верхняга бою» і «кола ніжняга бою» [6, с. 86; 14, с. 51; 15, с. 322]. Ю. Внуковіч, акрамя таго, выкарыстоўвае тэрміны «наліўное кола» і «падліўное кола» [10, с. 454]. Ён таксама знайшоў адпаведныя тэрміны ў старабеларускай мове: «коло валное» і «коло коречное» або «коло корчастое» [10, с. 454–455]. Варта адзначыць, што, паводле ГСБМ, «коло коречное» [17, с. 311] сапраўды абазначае падліўное, але «коло вальное» або «коло валное» мае значэнне «асаджанае на млынавы вал» [18, с. 313–314]. Тым не менш, паводле кантэксту, можна зразумець, што маюцца на ўвазе менавіта наліўныя колы або колы верхняга бою.

Слоўнік маліналогіі прапануе наступныя англійскія варыянты: «(*gravity-, slow*) *overshot wheel*» для кола верхняга бою ці наліўнога, а таксама «*undershot wheel*» [13, р. 30] для кола ніжняга бою ці падліўнога.

Наступны тэрмін, відаць, настолькі рэдка выкарыстоўваўся ў старабеларускай мове, што аўтарам адзінай крыніцы, у якой ён згадваецца, давялося тлумачыць яго значэнне: «Рурмус, або млинъ, с которого вода рурами до замку идетъ, ободномъ колесе в одномъ валномъ великомъ, в которомъ суть помпы медяние, або спижние за штемплями железными и иними потреба-

ми к тому належачымі, железомъ опревеними» [19, с. 445]. Гэтай тэхніцы брэсцкія даследчыкі Сяргей Уладзіміравіч Басаў і Анатоль Антонавіч Гладышчук прысвяцілі два ідэнтычныя артыкулы [20; 21]. Даследчыкі паспрабавалі лакалізаваць будынак млына, а таксама выказалі здагадку, што рурмус мог абслугоўваць спецыяліст-рурмістр чэх Ульрык Хозіус або яго сын Ян. Як адзначае Ю. Внуковіч, млыны-рурмусы існавалі пры замках шматлікіх Еўрапейскіх краін таго часу (Швейцарыя, Германія, Чэхія, Польшча і інш.), аднак большая іх частка падавала ваду вёдрамі або чарпакамі, абсталяванымі на коле. Берасцейскі ж млын быў больш дасканалы, бо выкарыстоўваў медзяныя помпы, што сведчыць аб пранікненні ў Вялікае Княства Літоўскае навіейшых тэхналогій свайго часу [10, с. 450].

У ГСБМ дадзены назоўнік не патрапіў, але ў слоўніку маецца вытворны ад яго прыметнік «рурмусовый» са значэннем «звязаны з пампаваннем» [22, с. 483]. Тэрмін «gurmus» можна знайсці ў слоўніку польскай мовы Самуэля Багуміла Ліндэ са значэннем «wodociąg, albo młyn wodę podnoszący, pchający, lejący dokąd» (вадаправод або млын, які кудысьці ўзнямае, штурхае і лье ваду), з нямецкім перакладам «die Wasserleitung» і лацінскім «aqueduc» [23, с. 144]. Паводле польскай даследчыцы Уршулі Савінай, этымалогія слова «рурмус» наступная: польскі тэрмін «gurmus» паходзіць ад нямецкіх слоў Rohr – труба і müssen – мусіць, павінен [34, с. 143].

Што тычыцца англійскага перакладу гэтага тэрміна, то, відавочна, адназначнага адпаведніка ён не мае. У гэтым выпадку варта карыстацца або транслітарацыяй, або прыёмам апісальнага перакладу, як гэта ў свой час зрабілі аўтары рэвізіі Берасцейскага староства. Прычым апісальны пераклад не варта блытаць з калькаваннем. У нашым выпадку можна ўжыць англійскія словы, якімі апісваецца механізм, вынайзлены сярэднявечным ісламскім вынаходнікам Аль-Джазары: «Pumping station driven by a water wheel» [25] (насосная станцыя, якую прыводзіць у рух вадзяное кола), або скарачаны выраз «waterwheel-driven pumping station», якім апісваецца насосная станцыя ў англійскай вёсцы Клавертан [26].

Апошні тэрмін, які варта разгледзець, адносіцца не толькі да млынарства, але і да агульнай тэхнічнай тэматыкі. Ён можа служыць ілюстрацыяй таго, што тэрміны з цягам часу мяняюць значэнне. У артыкуле Ю. Внуковіча на матэрыяле польскамоўных інвентароў пэўных маэнтаў XVIII ст. прыводзяцца два апісанні ветракоў, у якіх прысутнічалі пад'ёмныя механізмы, – «windy». Аўтар ужывае транслітарацыю польскага слова. Калі мы паглядзім у сучасны польска-беларускі слоўнік, то заўважым, што зараз гэтае слова мае толькі адно найбольш пашыранае значэнне – ліфт [27, с. 722]. Аднак у слоўніку С. Б. Ліндэ паведамляецца, што слова паходзіць ад нямецкага die Winde, мае сінонімы «Lastenwinde» і «ein Hebezeug», а рускія адпаведнікі – «подъём» і «воротъ» [28, с. 239]. Паводле слоўніка маліналогіі, англійскі адпаведнік нямецкага «Hebezeug» – «lifting -, hoisting tackle» [13, р. 8] «Winde» – «winch» [13, р. 19]. Аднак гэтыя тэрміны занадта канкрэтныя. У гэтым выпадку больш

прыдатным здаецца пры перакладзе на англійскую мову прымяніць метады генералізацыі і ўжыць тэрмін з больш шырокім значэннем – «hoist».

Такім чынам, даследчык, працуючы з тэрміналогіяй млынарства, мусіць, з аднаго боку, не скажаць звесткі крыніц, з другога – прытрымлівацца сваёй (у нашым выпадку – беларускай) мовы з яе лексічнымі, граматычнымі і іншымі нормаў. Разам з тым беларуская тэрміналогія млынарства слаба распрацаваная і патрабуе далейшых даследаванняў.

Спіс выкарыстаных крыніц

1. Толстой, П. А. Путешествие стольника П. А. Толстого по Европе 1697–1699 / П. А. Толстой. – М., 1992. – 380 с.
2. Беларускі архіў: у 3 т. / склад. З. Даўгяла. – Мінск: Ін-т беларус. культуры, 1927–1930. – Т. 3. Менскія акты. Вып. 1 (XV–XVIII ст.) / склад. З. Даўгяла. – 1930. – 413 с.
3. Словарь русского языка XVIII века. Вып. 9 (Из – Каста) / [А. А. Алексеев, Л. А. Войнова, З. М. Петрова]. – СПб.: Наука, 1997. – 270 с.
4. Выпись из книг радецких города Е. К. М-ти Кременца // Памятники, изданные Временною комиссиею для разбора древних актов, высочайше учрежденною при Киевском военном, Подольском и Волынском генерал-губернаторе: в 4 т. – Киев, 1845–1859. – Т. 4. – 1859. – С. 1–232.
5. Стрэнкоўскі, С. П. Менскае самакіраванне ў 90-я гады XVI ст. / С. П. Стрэнкоўскі // Мінск і мінчане: дзесяць стагоддзяў гісторыі. Крыніцы па гісторыі горада. Сацыяльная структуры і паўсядзённасць: (да 945-годдзя Мінска): зб. навук. арт. / уклад. А. І. Груша; рэдкал.: А. А. Каваленя [і інш.]. – Мінск, 2012. – С. 121–129.
6. Мінько, Л. І. Народная сельскагаспадарчая тэхніка беларусаў / Л. І. Мінько. – Мінск: Навука і тэхніка, 1974. – 96 с.
7. Русов, П. А. Деревянные сооружения Менска XIII–XVII вв.: (опыт архитектурно-археологической реконструкции) / П. А. Русов. – Минск: Навука і тэхніка, 1992. – 51 с.
8. Гістарычны слоўнік беларускай мовы. Вып. 18. Местце. – Надзавати / склад. А. М. Булыка [і інш.]; пад рэд. А. М. Булыкі. – Мінск: Беларус. навука, 1999. – 374 с.
9. Baranowski, B. Polskie Młynarstwo / B. Baranowski. – Wrocław: Ossolineum, 1977. – 143 s.
10. Внуківіч, Ю. І. Выворочныя пабудовы / Ю. І. Внуківіч // Нарысы гісторыі культуры Беларусі: у 4 т. – Мінск, 2013. – Т. 1: Культура сацыяльнай эліты XIV – пачатку XX ст. – С. 449–483.
11. Гістарычны слоўнік беларускай мовы / склад. Р. С. Гамзівіч [і інш.]; рэд. А. М. Булыка. – Мінск: Навука і тэхніка, 1986. – Вып. 5: Всперати – Выорати. – 314 с.
12. Внуківіч, Ю. І. Тапанімічныя сведчання развіцця млынарства на тэрыторыі Беларусі ў XV–XIX стст. / Ю. І. Внуківіч // Беларускае Падзвінне: вопыт, метадыка і вынікі палявых і міждысцыплінарных даследаванняў: зб. навук. арт. II міжнар. навук. канф., Полацк, 17–18 крас. 2014 г.: у 2 ч. / Полац. дзярж. ун-т; пад агул. рэд. Д. У. Дука, У. А. Лобача, С. А. Шыдлоўскага. – Наваполацк: ПДУ, 2014. – Ч. 1. – С. 177–188.
13. Dictionary of Molinology: English – German – French – Dutch // The International Molinological Society [Electronic resource]. – Watford, 2004. – Mode of access: <http://www.molinology.org/pdf-files/TIMS%20Dictionary%20of%20Molinology.pdf>. – Date of access: 04.01.2016.
14. Мінько, Л. І. Млыны / Л. І. Мінько // Помнікі гісторыі і культуры Беларусі. – 1972. – № 2. – С. 49–53.
15. Мінько, Л. І. Млын вадзяны / Л. І. Мінько // Этнаграфія Беларусі: энцыкл. / гал. рэд. І. П. Шамякін. – Мінск, 1989. – С. 322.
16. Гардзееў, Ю. Магдэбургская Гародня / Ю. Гардзееў. – Гародня; Wrocław: Гарадзен. б-ка, 2008. – 383 с.

17. Гістарычны слоўнік беларускай мовы / склад. А. М. Булыка [і інш.]; пад рэд. А. М. Булыкі. – Мінск: Беларус. навука, 1996. – Вып. 15: Катэ – Корэное. – 316 с.
18. Гістарычны слоўнік беларускай мовы / склад. А. П. Груцо [і інш.]; рэд. А. М. Булыка. – Мінск: Навука і тэхніка, 1983. – Вып. 2: Биець – Варывный. – 320 с.
19. Описание Берестейского староста 1566 г. // Документы Московского архива Министерства юстиции: в 1 т. / сост. М. Ф. Довнар-Запольский. – М., 1897. – Т. 1. – С. 205–448.
20. *Басов, С. В.* Рурмус – основной элемент системы водоснабжения Берестейского замка XVI века / С. В. Басов, А. А. Гладышук; БрГТУ // Архитектурное наследие Прибужского региона. Сохранение и культурно-туристское использование. – Брест, 2010. – С. 45–50.
21. *Басов, С. В.* Рурмус Берестейского замка / С. В. Басов, А. А. Гладышук; Брест. гос. техн. ун-т // Проблемы водоснабжения, водоотведения и энергосбережения в западном регионе Республики Беларусь. – Брест, 2010. – С. 228–234.
22. Гістарычны слоўнік беларускай мовы / склад. І. У. Будзько [і інш.]; пад рэд. Т. А. Гарбачэўскай. – Мінск: Беларус. навука, 2010. – Вып. 30: Ралеў – Рушась. – 484 с.
23. *Linde, S. B.* Słownik Języka Polskiego: w 6 t. / S. B. Linde. – Warszawa, 1812. – Т. 5, cz. III. R-T. – 704 s.
24. *Sowina, U.* Budowniczość wodociągów w miastach polskich w XV–XVI wieku / U. Sowina // Archaeologia Historica Polona, tom 7, Materiały z IV sesji naukowej Uniwersyteckiego Centrum Archeologii Średniowiecza i Nowożytności. – Toruń, 1998. – S. 139–155.
25. *Sezgin, F.* Pumping Station Driven by a Water Wheel / F. Sezgin // Technology & Science In Islam [Electronic resource]. – 2015. – Mode of access: <https://www.youtube.com/watch?v=VmDyTAWDeSc>. – Date of access: 04.01.2016.
26. *Rodd, M. G.* Fred Blampied receives national honour / M. G. Rodd // The Kennet Avon Canal Trust News [Electronic resource]. – Devizes, 2012. – Mode of access: <http://kennetavontrustnews.blogspot.com.by/2012/06/fred-blampied-receives-national-honour.html>. – Date of access: 04.01.2016.
27. *Волкава, Я. В.* Польшка-беларускі слоўнік: звыш 40 000 слоў / Я. В. Волкава, В. Л. Авілава. – Мінск: БелЭн, 2004. – 880 с.
28. *Linde, S. B.* Słownik Języka Polskiego: w 6 t. / S. B. Linde. – Warszawa, 1814. – Т. 6: U–Z. – 1080 s.

(Дата подачи: 22.02.2016 г.)

И. И. Калачёва

Белорусский государственный университет, Минск

I. I. Kalachova

Belarusian State University, Minsk

УДК 94

БЕЛОРУСЫ В МИРЕ: ИСТОРИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ДИАСПОРЫ В КАРЕЛИИ*

BELARUSIAN PEOPLE IN THE WORLD: THE HISTORY OF THE KARELIAN DIASPORA

В статье рассмотрены основные исторические события, повлиявшие на переселение белорусов в Карелию во второй половине XX в., показана динамика количественного состава белорусов, очерчены некоторые особенности аккультурации как результата влияния доминирующей культуры на формирование облика белорусской диаспоры.